Isaac Asimov

EVADARE

Când Susan Calvin se reîntoarse de pe Hyperbază, Alfred Lanning o aştepta. Bătrânul nu vorbea niciodată de vârsta lui, dar toată lumea ştia că trecuse de şaptezeci şi cinci de ani. Păstrase totuşi mintea ageră şi, chiar dacă primise să fie făcut director emerit al cercetărilor, în timp ce Bogert preluase conducerea efectivă, aceasta nu-l împiedica să vină la birou zilnic.

— Cât mai au până pun în funcţiune circuitul Hiperatomic? O întrebă el.

— Nu ştiu răspunse Susan Calvin iritată. Nu i-am întrebat.

— Hm. Ar fi bine să se grăbească. Altfel mă tem că le-o ia „Consolidated” înainte. Şi ne-o ia şi nouă înainte.

— Consolidated”? Ce amestec au ei?

— După cum ştii, nu suntem singurii care avem maşini de calcul. Ale noastre sunt pozitronice e adevărat dar asta nu înseamnă că-s mai bune. Robertson a convocat pentru mâine o şedinţă lărgită în legătură cu această problemă. A aşteptat întoarcerea ta.

Robertson fiul fondatorului firmei „Roboţii americani”- îşi îndreptă nasul ascuţit spre administratorul său general şi mărul lui Adam, pe care-l avea foarte proeminent, zvâcni când spuse:

— Ai cuvântul. Mergi direct la problemă.

Ceea ce administratorul general se grăbi să facă:

— Iată despre ce e vorba. „Consolidated” ne-a făcut luna trecută o propunere ciudată. Au venit la noi cu vreo cinci tone de cifre, ecuaţii şi aşa mai departe. Au de rezolvat o problemă şi cer concursul Creierului. Condiţiile sunt următoarele (le enumeră pe degetele sale groase): Ne oferă o sută de mii, în cazul în care problema nu poate fi rezolvată, dar dacă le spunem ce factori lipsesc. Două sute de mii, în cazul în care problema e rezolvată, plus costul construcţiei maşinii respective, plus un sfert din profiturile provenite din toată

afacerea. Problema constă în realizarea unei nave interstelare. Robertson se încruntă şi toată fiinţa lui uscăţivă împietri:

— În ciuda faptului că au şi ei o maşină electronică de calcul. Nu-i aşa?

— Este exact ceea ce face ca propunerea lor să nu miroasă a bine. Levver, continuă dumneata!

Abe Levver, aşezat în celălalt capăt al mesei, se sculă şi-şi frecă zgomotos bărbia ţepoasă. Surâse:

— Lucrurile stau astfel: „Consolidated” avea o maşină de calcul, dar s-a defectat.

— Ce? Robertson sări în sus.

— Întocmai. S-a defectat! Nimeni nu ştie din ce cauză, dar mi-au ajuns la ureche anumite presupuneri, destul de interesante, precum că ei i-au cerut să le rezolve problemele privind o navă interstelară, pornind de la aceleaşi date pe care ni le-au trimis şi nouă, şi că maşinăria lor s-a dus dracului. N-au mai rămas decât fiare vechi din ea.

— Ai înţeles, şefule? Administratorul general jubila. Ai înţeles? În toată industria nu există nici un grup de cercetători, oricât ar fi el de restrâns, care să nu încerce să rezolve problemele de construcţie ale unei maşini care să săvârşească saltul în altă galaxie; „Roboţii americani” şi „Consolidated” au însă un mare avans datorită superrobotului Creier. Iar acum, când ei au reuşit să şi-l strice pe al lor, am rămas singuri în frunte. Asta-i toată chestia, explicaţia vreau să zic. Le trebuie cel puţin şase ani până să construiască un altul, şi sunt la pământ, în afară de cazul când izbutesc să-l strice şi pe al nostru, dându-i să rezolve aceeaşi problemă.

Preşedintele „Roboţilor americani” îşi holbă ochii:

— Ei fir'ar să fie…

— Stai puţin, şefule, n-am terminat făcu un gest larg arătând cu degetul. Lanning, continuă dumneata.

Dr. Alfred Lanning urmărise şedinţa cu o prefăcută supărare, căci aceasta era reacţia lui obişnuită la manevrele care se desfăşoară în cadrul imenselor sectoare de vânzare-cumpărare. Neverosimilele sale sprâncene cărunte coborâră şi savantul rosti cu o voce uscată:

— Din punct de vedere ştiinţific, situaţia deşi nu pe de-a-ntregul clară poate fi supusă unui examen inteligent. Problema căilor de comunicaţie interstelare, în condiţiile actuale de

dezvoltare ale fizicii este… hm, hm… Încă nelămurită. Subiectul e încă în faza de discuţii, iar datele pe care le-a furnizat „Consolidated” maşinii în ipoteza că sunt aceleaşi pe care ni le-a dat şi nouă sunt departe de a fi suficiente. Secţia noastră de matematică le-a analizat şi se pare că „Consolidated” a trimis tot ce-a avut. Materialul cuprinde toate descoperirile făcute până în prezent, pe baza teoriei spaţiale a lui Franciacci, şi cel puţin aşa pare toate datele astrofizice şi electronice legate de ea. Ceea ce e foarte mult.

Robertson, care îl urmărise îngrijorat, îl întrerupse:

— Să fie prea mult pentru Creier?

Lanning îşi clătină hotărât capul.

— Nu. După câte ştiu capacitatea Creierului nu cunoaşte limite. Altceva e la mijloc. Intervin legile roboticii. De pildă: Creierul nu poate rezolva nici o problemă care ar presupune primejduirea sau moartea unei fiinţe umane. În măsura în care depinde de el, o problemă cu o astfel de soluţie este de nerezolvat. Dacă i se pune o asemenea problemă şi i se dă un ordin foarte strict să o rezolve, creierul care, la urma urmei, nu este decât un robot, se va afla probabil în dilemă neputând nici rezolva problema, nici refuza s-o rezolve. Cam aşa ceva trebuie să i se fi întâmplat maşinii celor de la „Consolidated”.

Se opri, dar administratorul general îl îndemnă să continue:

— Continuaţi, dr. Lanning. Explicaţi-le mai departe, aşa cum mi-aţi explicat mie.

Lanning strânse din buze şi-şi imprimă o mişcare ascendentă sprâncenelor sale, privind spre dr. Calvin care ridică pentru prima oară ochii pironiţi pe mâinile împreunate cuminţi în poală. Vocea ei era joasă şi neutră:

— Natura reacţiei robotului în faţa unei dileme este ciudată începu ea. Psihologia robotică este o ştiinţă în dezvoltare, având încă lacune v-o pot spune, ca specialist. Totuşi putem discuta în termeni calitativi, pentru că, cu toată complexitatea creierului pozitronic al robotului, acesta este totuşi făcut de mâna omului, conform valorilor umane. De multe ori în confruntarea sa cu imposibilul, omul reacţionează printr-o evadare din realitate: fie refugiindu-se într-o lume iluzorie, fie în beţie, sau cedând isteriei, fie aruncându-se în apă. Toate acestea au aceeaşi semnificaţie: refuzul sau incapacitatea de a

înfrunta situaţia. La fel şi robotul. O dilemă, cât de slabă, îi va deregla jumătate din relee; dacă e gravă îi va arde şi distruge ireparabil toate căile creierului său pozitronic.

— Înţeleg spuse Robertson, care însă nu înţelesese. Dar ce părere ai în legătură cu problema pe care „Consolidated" ne cere s-o rezolvăm?

— Nu există nici un dubiu spuse dr. Susan Calvin că această problemă atinge un făgaş interzis. Dar Creierul este mult deosebit de robotul firmei „Consolidated".

— Întocmai, şefule, întocmai interveni energic administratorul general. Vreau să reţineţi lucrul acesta pentru că de el depinde întreaga situaţie.

Ochii lui Susan Calvin sclipiră îndărătul ochelarilor; apoi psihologul continuă cu răbdare:

— Vedeţi, domnule, maşinile firmei „Consolidated", şi mai ales super-gânditorul, au fost construite fără personalitate. La ei, roboţii au fost făcuţi pe bază de funcţionalism, după cum era şi firesc, neavând patenturile „Roboţilor americani" pentru căile emotive ale creierului. „Gânditorul" lor nu e altceva decât o maşină de calcul de nivel superior, şi orice dilemă o distruge pe loc. Pe când Creierul, maşina noastră, are o personalitate: a fost înzestrat cu o personalitate de copil. Este un creier prin excelenţă deductiv, dar se aseamănă unui idiot savant. Nu înţelege prea bine ce face; se mulţumeşte să facă. Şi pentru că e un copil, are o mentalitate mai elastică. Cum s-ar zice, nu ia lucrurile prea în serios. Robopsihologul continuă: Iată ce avem de făcut. Am împărţit datele primite de la „Consolidated" în unităţi logice. Vom supune creierului aceste unităţi, cu multă băgare de seamă, una câte una. Când va apărea factorul generator al dilemei, creierul, datorită personalităţii sale de copil, va ezita. Spiritul său de discernământ nu este matur. Va trece un răstimp perceptibil înainte de a-şi da seama că se află în faţa unei dileme. Iar în acest interval va respinge automat unitatea înainte să intre în funcţiune şi să i se deregleze căile cerebrale.

Mărul lui Adam din gâtlejul lui Robertson zvâcni:

— Sunteţi sigură?

Dr. Calvin îşi ascunse impacienţa.

— Sunt de acord că, în limba curentă, explicaţia nu-i destul de clară; totuşi n-are nici un rost s-o traducem în termeni matematici. Vă asigur că lucrurile stau aşa cum v-am spus.

Administratorul sări imediat şi continuă cu multă cursivitate:

— Deci, şefule, situaţia aşa stă. Dacă acceptăm oferta putem proceda în felul acesta. Creierul ne va spune în care unitate se află dilema. Pornind de aici, putem descifra în ce constă dilema. Nu-i aşa, dr. Bogert? Asta-i toată chestia, şi-l avem la îndemână pe dr. Bogert, care-i cel mai bun matematician din câţi există. Putem răspunde firmei „Consolidated" că problema e insolubilă şi-i putem spune de ce şi încasăm o sută de mii de dolari. Maşina lor tot e stricată, pe când a noastră va rămâne intactă. Într-un an, sau poate doi, noi vom construi nava spaţială, sau, după cum îi spun alţii, motorul hiperatomic. Indiferent de nume, va fi cel mai grozav lucru din lume.

Robertson chicoti şi întinse mâna:

— Daţi-mi contractul să-l semnez.

*

Când Susan Calvin păşi în hala, păzită cu multă rigoare, în care se afla Creierul, unul din tehnicienii de gardă îl întrebase:

— Dacă o găină şi jumătate face într-o zi şi jumătate, un ou şi jumătate, câte ouă vor face nouă găini în nouă zile?

Iar Creierul tocmai răspundea:

— Cincizeci şi patru.

Tehnicianul respectiv spuse altuia:

— Vezi mă, prostule!

Dr. Calvin tuşi, şi brusc se stârni un curent de energie în toate direcţiile. Psihologul făcu un gest scurt şi rămase singură cu Creierul.

Creierul era un glob, înalt de numai un metru, care conţinea o atmosferă de heliu, condiţionat cu grijă, un strat izolator împotriva vibraţiilor şi radiaţiilor şi, în mijloc, acel complex pozitronic nemaiîntâlnit de căi cerebrale care era Creierul însuşi. Restul încăperii era înţesat de nişte prelungiri care reprezentau puntea de legătură între Creier şi lumea exterioară adică vocea, mâinile, organele sale de simţ.

Calvin întrebă încet:

— Ce mai faci, Creiere?

Creierul avea o voce piţigăiată şi răspunse plin de entuziasm:

— Grozav, Miss Susan. Presimt că mă vei întreba ceva ce ştiu. Totdeauna ţii o carte în mână când vii să-mi pui o întrebare.

Susan Calvin surâse blând:

— Ai dreptate, îţi voi pune o întrebare, dar nu imediat. E vorba de o problemă complicată, încât ţi-o voi da în scris. Dar nu imediat. Vreau mai întâi să stăm de vorbă.

— În regulă. N-am nimic împotrivă.

— Uite, Creiere, peste puţin dr. Lanning şi dr. Bogert vor veni aici cu problema aceea complicată. Îţi vom da datele pe rând, cu încetul, pentru că vreau să fii cu multă băgare de seamă. Îţi vom cere să construieşti ceva, dacă poţi, pe baza acestor date, dar ţin să te anunţ dinainte că s-ar putea ca soluţia să implice… hm, hm… Punerea în pericol a unor oameni.

— Ei comedie! Exclamaţia ţâşni abia auzită.

— Fii atent. Când ajungem la o foaie în care ţi se pare că e ceva care implică primejduirea sau chiar moartea unor oameni, nu-ţi pierde cumpătul. Vezi tu, Creiere, în cazul de faţă, pentru noi nici chiar moartea nu are importanţă, nici un fel de importanţă. Aşa că, atunci când ajungi la foaia aceea, opreşte-te şi dă-o înapoi asta-i tot. Ai înţeles?

— Desigur. Dar vai mie! Moartea unor oameni! Vai mie!

— Ascultă, Creiere, cred că vin. Dr. Lanning şi dr. Bogert îţi vor spune în ce constă problema, şi apoi ne apucăm de treabă. Fii băiat cuminte…

Foile fură introduse cu încetul. După fiecare, Creierul se punea în acţiune, lăsând să se audă o şoaptă ciudată ca un chicot înfundat. Apoi tăcea în semn că era gata să primească o nouă foaie. Operaţia dură multe ore în şir, în care timp Creierul înghiţi echivalentul a aproximativ şaptesprezece volume de fizică matematică.

Pe măsură ce se desfăşura munca, riduri apăreau şi se adânceau pe feţele celor trei. Lanning respira mârâind ca un leu în cuşcă. Bogert începu prin a-şi privi gânditor unghiile, apoi şi le mâncă pe rând, absent. De-abia după ce fu introdusă ultima filă, Calvin, palidă, spuse:

— S-a întâmplat ceva?

Lanning de-abia avu putere să pronunţe cuvintele:

— Nu se poate. Crezi… Crezi că a murit?

— Creiere? Susan Calvin tremura din toate mădularele. Mă auzi, Creiere?

— Poftim? Se auzi răspunsul rostit pe un ton absent. Vreţi ceva de la mine?

— Soluţia…

— A, da! Pot rezolva problema. Pot să vă construiesc şi nava numai să-mi daţi roboţi. O navă grozavă. Îmi trebuie vreo două luni.

— N-ai întâmpinat… Nici o dificultate?

— Am pierdut mult timp cu calculele spuse Creierul.

Dr. Calvin se retrase câţiva paşi. Culoarea nu-i revenise încă în obrajii străvezii. Le făcu şi celorlalţi semn s-o urmeze. Când ajunse în biroul ei, spuse:

— Nu pot să înţeleg. Datele pe care le-am primit conţineau, în mod evident, o dilemă, implicau probabil moartea unor oameni. Dacă cumva s-a defectat ceva…

Bogert spuse liniştit:

— De vreme ce maşina vorbeşte şi pricepe ce i se spune, nu poate să fi existat vreo dilemă.

La care psihologul replică imediat:

— Sunt dileme şi dileme. Există mai multe căi de evadare. Să presupunem că Creierul a fost doar puţin atins; destul totuşi ca să sufere de pe urma decepţiei de a nu fi putut rezolva problema. Sau să presupunem că intuieşte ceva rău, că bâjbâie pe marginea unei prăpăstii, şi atunci orice brânci, cât de mic, îl aruncă în prăpastie.

— Să presupunem spuse Lanning că nu e nici o dilemă. Să presupunem că maşina de la „Consolidated” s-a defectat datorită unei alte cauze, sau din motive de ordin pur mecanic.

— Dar chiar aşa să fie insistă Calvin n-avem voie să riscăm. Ascultaţi, de acum încolo nimeni n-are voie să-i sufle măcar o vorbă Creierului. Îmi asum eu răspunderea asupra lui.

— Foarte bine, oftă Lanning. Ia-ţi dumneata răspunderea. Între timp Creierul va construi nava. Şi dacă o construieşte trebuie să-i facem proba practică. Mormăi ca pentru sine: Şi pentru asta ne trebuie oamenii cei mai buni.

*

Cu o mişcare violentă a mâinii, Michael Donovan îşi trecu degetele prin păr, fără să ia în seamă că ciuful lui rebel rămânea la fel de dezordonat. Spuse:

— Ne-a venit rândul, Greg. Se spune că nava e gata. Nu prea se ştie ce fel de navă e, dar e gata. Hai să mergem, Greg. Să apucăm cârma cât mai repede.

Powell spuse obosit:

— Termină, Mike. Umorul tău miroase a vechi şi aerul închis de aici nu-i prieşte.

— Ascultă spuse Donovan trecându-şi din nou mâna prin păr, fără nici un rezultat. Nu din cauza geniului ăluia de fier şi nici din cauza navei lui de tinichea mă necăjesc eu. Ci din pricina concediului care s-a dus dracului şi a monotoniei! Pe aici nu vezi nimic decât mustăţi şi cifre şi încă cifre care nu-mi spun nimic bun. Ah, de ce ne dau tocmai nouă o treabă ca asta.

— Pentru că răspunse blând Powell nu-i nici o pagubă dacă ne ducem dracului. O. K.! Destinderea. Vine dr. Lanning.

Apăru Lanning, cu sprâncenele mai înfoiate ca oricând, cu trupul drept şi încă plin de viaţă. Urcă scara împreună cu cei doi şi ieşi afară, pe terenul unde nişte roboţi, nesupravegheaţi de nici un om, construiau în tăcere o navă.

Timpul verbului e impropriu folosit: o construiseră.

Căci Lanning spuse:

— Roboţii au isprăvit. Azi nu s-a mişcat niciunul.

— E gata, deci? Complet? Întrebă Powell.

— Cum să vă spun eu Lanning părea încurcat, iar sprâncenele i se împreunară ascunzându-i ochii pare gata. Nu mai sunt materiale prin jur, iar interiorul e finisat şi străluceşte de-ţi ia ochii.

— Aţi fost înăuntru?

— Am intrat şi am ieşit numai. Nu-s pilot. E vreunul din voi la curent cu teoria locomotivelor?

Donovan privi spre Powell care îi întoarse privirea. Donovan spuse:

— Mi-am dat licenţa, domnule, dar la cursul pe care l-am urmat eu nu s-a vorbit nici de motorul hiperatomic, nici de navigaţie hipercosmică. Doar despre obişnuitele jocuri în trei dimensiuni pentru copii.

Alfred Lanning le aruncă o privire plină de dezaprobare şi spuse rece:

— Bine, atunci vom apela la oamenii noştri de la motoare şi dădu să plece.

Powell se luă după el şi-l apucă de braţ.

— Domnule, nava continuă să fie considerată zonă interzisă?

Bătrânul director ezită şi zise frecându-şi creasta nasului:

— Presupun că nu. Pentru voi, în orice caz, nu e.

Donovan îl urmări cu ochii până ce acesta dispăru, apoi mormăi ceva scurt şi foarte expresiv. Se întoarse spre Powell:

— Mi-ar place să-i fac portretul literar, Greg.

— Ce-ar fi să vii cu mine, Mike?

*

Interiorul navei era finisat cum nu mai fusese interior de navă vreodată, de asta îţi puteai da seama dintr-o singură privire. Nici un pluton din lume, comandat de cel mai straşnic majur, n-ar fi întrecut roboţii de lustruit suprafeţele podelelor şi a pereţilor. Pereţii aveau o nuanţă argintie, strălucitoare, pe care nu rămânea nici măcar urma degetelor.

Unghiuri nu existau; pereţii, podelele şi plafonul lunecau unul într-altul şi, în sclipirea metalică a surselor de lumină ascunse, omul uluit îşi vedea de şase ori chipul.

Culoarul principal aducea cu un tunel îngust în care dădea un şir de camere, toate identice.

Powell spuse:

— Am impresia că mobila e în perete. Sau poate că nu trebuie nici să şedem, nici să dormim.

De-abia în ultima cameră, cea mai apropiată de botul navei, o fereastră în formă de semicerc, cu sticlă perfect transparentă, spărgea monotonia suprafeţelor metalice. Sub fereastră nu se afla decât un cadran foarte mare pe care un ac imobil era fixat pe zero.

Donovan spuse:

— La priveşte! Şi arătă cu degetul singurul cuvânt de pe cadran. Cuvântul era „Parsecs”, iar cifrele micuţe din extremitatea stângă a semicercului gradat indicau 1 000 000.

Existau două scaune grele, încăpătoare, necapitonate. Powell se aşeză delicat pe unul din ele şi descoperi că era comod şi croit întocmai după formele trupului.

Powell spuse:

— Ei, ce zici?

— Atât cât mă duce pe mine capul, cred că Creierul are febră cerebrală. Hai să ieşim de aici.

— Eşti sigur că nu vrei să te mai uiţi puţin?

— M-am uitat destul. Am venit, am văzut, mi-ajunge! Părul roşu al lui Donovan se ridicase ca nişte sârme în vârful capului. Greg, hai să ieşim de aici. Am demisionat acum cinci secunde şi ne aflăm pe o zonă interzisă celor care nu fac parte din personal.

Powell zâmbi, mulţumit de sine, mângâindu-şi mustaţa:

— O. K., Mike, opreşte secreţiile de adrenalină care-ţi picură în sânge. Şi eu m-am temut, dar mi-a trecut.

— Ţi-a trecut, hm? Cum de ţi-a trecut? Ţi-a crescut asigurarea pe viaţă?

— Mike, nava nu poate zbura.

— De unde ştii?

— Am fost prin toată nava, nu?

— Aşa se pare.

— Crede-mă pe cuvânt că am fost. Ai văzut tu vreo cabină pentru pilot, în afară de încăperea asta cu fereastră unde nu se află decât manometrul cu „Parsecs”? Ai văzut vreo cârmă?

— Nu.

— Sau vreun motor?

— Sfinte Doamne, nu!

— Ei vezi? Hai să-i dăm de veste lui Lanning.

Se încurcară prin coridoarele care nu se deosebeau cu nimic unele de altele, până ce în sfârşit nimeriră în culoarul îngust care-i conduse spre ieşire.

Donovan încremeni:

— Tu ai închis uşa, Greg?

— Nici nu m-am atins de ea. Trage de pârghie!

Dar pârghia nu se clinti, deşi Donovan se schimbase la faţă din cauza efortului.

Powell spuse:

— Nu văd altă ieşire, pentru caz de pericol. Dacă s-a întâmplat ceva, vor trebui să topească nava ca să ne scoată. Da, şi va trebui să aşteptăm până şi-or da seama că cine ştie ce netot ne-a închis înăuntru adăugă Donovan disperat.

— Hai înapoi la fereastră. E singurul loc de unde putem fi văzuţi.

Dar nu-i văzu nimeni.

În ultima încăpere, prin fereastră, nu se mai vedea albastrul cerului. Suprafaţa rotunjită devenise neagră şi pe ea scria cu litere din stele aurii: Spaţiu.

O zdruncinătură puternică îi aruncă pe Powell şi pe Donovan în cele două fotolii.

*

Alfred Lanning o întâlni pe dr. Calvin chiar în dreptul uşii biroului său. Îşi aprinse nervos o ţigară şi o invită înăuntru. Spuse:

— Ei, Susan, lucrurile au mers cam departe, iar Robertson a început să-şi piardă răbdarea. Ce faci cu Creierul?

Susan Calvin întinse mâinile.

— N-are nici un rost să ne impacientăm. Creierul valorează mai mult decât întreg beneficiul care ne revine din afacerea asta.

— Bine, dar au trecut două luni de când îi tot pui întrebări!

Vocea psihologului era egală, dar nu prevestea nimic bun:

— Ai prefera să te ocupi dumneata de el?

— Nu mă înţelege greşit. Ştii ce vreau să spun.

— Da, ştiu prea bine. Dr. Calvin îşi frecă mâinile enervată. Nu-i o treabă uşoară. L-am răsfăţat şi l-am cercetat cu grijă fără să ajung la nici un rezultat. Reacţiile lui nu sunt normale. Răspunsurile pe care le dă sunt uneori ciudate. N-am găsit însă nimic precis, nimic pe care să pot pune mâna. Şi ştiţi, până nu descoperim care-i buba, trebuie să fim cu băgare de seamă. Când nici nu te aştepţi, cea mai neînsemnată întrebare sau observaţie îl poate da peste cap… şi atunci… Ei da, atunci rămânem cu un Creier care nu ne mai poate fi de nici un folos. Vreţi să se întâmple aşa ceva?

— Un lucru e sigur: nu poate încălca prima lege.

— Aşa credeam şi eu, dar…

— Nici măcar de asta nu eşti sigură?

Lanning era profund mirat.

— Nu pot fi sigură de nimic, Alfred.

Deodată se auziră zbârnâind soneriile sistemului de alarmă cu o bruscheţe înspăimântătoare. Cu un gest spasmodic, ca al unui paralitic, Lanning apăsă pe un buton. Cuvintele şoptite pe care le auzi prin receptor îl îngheţară. Spuse:

— Susan… ai auzit că… Nava a plecat. Acum jumătate de oră i-am trimis pe Powel şi pe Donovan să vadă cum e pe dinăuntru. Trebuie să te duci de îndată la Creier.

*

Susan Calvin întrebă cu un calm extrem.

— Creiere, ce s-a întâmplat cu nava?

Creierul spuse plin de voioşie:

— Nava pe care am construit-o eu, Miss Susan?

— Întocmai. Ce s-a întâmplat cu ea?

— A, absolut nimic. Cei doi oameni care trebuiau s-o încerce se aflau înăuntru, şi, cum toate pregătirile erau gata, i-am dat drumul.

— Oh… Aa… Foarte bine. Psihologul de-abia avea puterea să respire. Crezi că sunt în siguranţă?

— În perfectă siguranţă, Miss Susan. Am avut grijă de toate. E o navă grozzzavă.

— Da, Creiere, e într-adevăr grozavă, dar crezi că vor avea de ajuns de mâncare? Se vor simţi bine?

— E mâncare din belşug.

— Dar s-ar putea să se sperie, Creiere. Vezi tu, nu se aşteptau.

Creierul dădu din cap impacientat.

— Se vor simţi foarte bine. Experienţa ar trebui să li se pară interesantă.

— Interesantă? În ce fel?

— Atâta tot, interesantă spuse Creierul şiret.

— Susan îi şopti Lanning furios întreabă-l dacă nu cumva s-ar putea ca cei doi să moară. Ar putea muri. Întreabă-l care sunt pericolele la care sunt expuşi?

Faţa lui Susan Calvin era descompusă de furie.

— Taci! Apoi, cu vocea sugrumată, întrebă Creierul: Putem comunica cu nava, nu-i aşa, Creiere?

— Ei vă vor auzi dacă îi chemaţi prin radio. Am avut eu grijă şi de asta.

— Mulţumesc. Pentru moment, am terminat.

Odată afară, Lanning izbucni ca turbat:

— Pe-ntreaga Galaxie, Susan, dacă suflă cineva vreun cuvânt, ne-am curăţat cu toţii. Trebuie să-i aducem înapoi pe nenorociţii ăia. De ce nu l-ai întrebat direct dacă nu-s în pericol de moarte?

— Pentru că răspunse Calvin la marginea răbdării este exact ceea ce nu am voie să-l întreb. Dacă e un caz de dilemă, atunci e sigur vorba de moarte. Orice aluzie, lipsită de abilitate, îl poate scoate cu totul din uz. Crezi că atunci o să ne fie mai bine? Uite ce trebuie să facem: a spus că putem comunica cu ei, hai să încercăm să le dăm de urmă şi să-i întoarcem înapoi. E foarte probabil ca nu ei să conducă nava şi nici să poată folosi cârma, ci să fie conduşi de Creier de la distanţă. Hai, vino!

*

Trecu o bună bucată de vreme înainte ca Powell să-şi vină în fire.

— Mike spuse el cu buzele îngheţate ai simţit când s-a schimbat viteza?

Ochii lui Donovan priveau în gol:

— Poftim? Un… Un…

Atunci roşcovanul strânse pumnii, se sculă deodată în picioare cu o energie demenţă şi-şi lipi faţa de geamul rece şi rotunjit. Nu vedea însă nimic, în afară de stele. Întoarse capul:

— Greg, au dat drumul motorului după ce am intrat în navă. Greg, treaba a fost aranjată dinainte; s-au înţeles cu roboţii să ne oblige să verificăm nava în cazul în care ne simt că vrem să refuzăm.

Powell spuse:

— Ce tot îndrugi acolo? Care era rostul să ne trimită pe noi, când nici nu ştim să conducem nava? Cum puteau să-şi închipuie că o s-o putem întoarce? Nu, nu, nava a plecat singură şi aparent fără schimbare de viteză.

Se ridică şi măsură podeaua cu paşi rari. Pereţii de metal răsunară. Spuse cu vocea pierită:

— Mike, ne aflăm în cea mai încurcată situaţie în care am fost vreodată.

— Mi-ai dat o veste nouă spuse Donovan plin de amărăciune. Şi eu care tocmai mă distram de minune!

Powell nu-l luă în seamă.

— Fără schimbare de viteză, deci nava funcţionează pe alt principiu decât cele cunoscute.

— Cunoscute de noi, în orice caz.

— Decât cele cunoscute până în prezent. Motoarele nu au nici o cârmă de mână. Sau poate cârmele au fost făcute în pereţi. De aceea şi sunt atât de groşi.

— Ce tot bodogăneşti? Întrebă Donovan.

— De ce nu asculţi? Am spus că oricare ar fi forţa care pune nava în mişcare, totul a fost făcut în pereţi, şi în aşa fel, încât să nu poată fi condusă dinăuntru. Este evident faptul ca nava e condusă de la distanţă.

— De cine? De Creier?

— De ce nu?

— Deci crezi că ne vom plimba până când Creierul va binevoi să ne aducă înapoi?

— S-ar putea. În acest caz, nu ne rămâne decât să aşteptăm în linişte. Creierul e un robot. Trebuie să respecte prima lege. Nu-i poate pricinui nici un rău unei fiinţe umane.

Donovan se aşeză încet.

— Aşa crezi tu? Încercă să-şi potolească părul cu mâna. Ascultă-mă, toată afacerea asta cu nava astrală a distrus robotul celor de la „Consolidated”, şi specialiştii spun că din cauză că trecerea dintr-o constelaţie într-alta e mortală pentru oameni. În care din roboţi să ai încredere? După câte ştiu, robotului nostru i s-au dat aceleaşi date.

Powell îşi trăgea mustaţa fără milă:

— Nu te fă că nu te pricepi în robotică, Mike. Înainte de a fi fizic posibil ca un robot să înceapă măcar să calce prima lege se strică atâtea lucruri într-însul, încât e de mult dat la fiare vechi. Fenomenul are de altfel o explicaţie foarte simplă.

— Bine, bine. Te rog spune valetului să mă trezească mâine dimineaţă. Totul mi se pare mult, mult prea simplu ca să-mi bat capul înainte de somnul care-mi reface frumuseţea.

— În numele lui Jupiter, Mike, poţi să te plângi de ceva? Creierul are grijă de noi. Avem căldură. Lumină. Aer. Nici măcar pornirea n-a fost destul de bruscă să-ţi înfoiască părul. În cazul în care părul tău ar fi fost destul de moale ca să se înfoiască.

— Ce spui? Tu ai luat lecţii particulare, Greg. Altfel nu se explică cum ai devenit mai optimist decât însăşi optimista Pollyanna. Dar ce mâncăm? Ce bem? Unde suntem? Cum ajungem înapoi? Şi, în caz de accident, pe unde ieşim? Ce costume cosmice îmbrăcăm? N-am văzut nici o baie şi nici vreo instalaţie sanitară din acelea care intră în noţiunea de baie. Se vede că are grijă de noi şi încă cum!

Vocea care întrerupse tirada lui Donovan nu era a lui Powell. Era a nimănui. Era în aer parcă; o voce de stentor care-i împietri:

— Gregory Powell! Michael Donovan! Gregory Powell! Michael Donovan! RUGĂM TRANSMITEŢI POZIŢIA ÎN CARE VĂ AFLAŢI. DACĂ NAVA E SUB CONDUCEREA VOASTRĂ, RUGĂM REVENIŢI DE ÎNDATĂ LA BAZĂ. GREGORY POWELL! MICHAEL DONOVAN…!

Mesajul fu repetat mecanic, fără întrerupere, cu pauze regulate între cuvinte.

Donovan spuse:

— De unde se aude?

— Nu ştiu vocea lui Powell devenise o şoaptă încordată. Dar lumina, de unde vine? Şi toate celelalte, de unde vin oare?

— Atunci cum vom răspunde?

Trebuiau să vorbească în pauzele dintre cuvintele mesajului care se repeta la nesfârşit, ca un ecou puternic.

Pereţii erau goi o suprafaţă metalică goală, netedă şi neîntreruptă. Powell spuse:

— Strigă un răspuns.

Ceea ce făcură amândoi. Strigară pe rând câte unul, apoi în cor:

— Nu cunoaştem poziţia. Nava nu e sub conducerea noastră! Situaţie-disperată!

Îşi irosiră vocile zadarnic. Propoziţiunile scurte, telegrafice, se întretăiau şi se suprapuneau într-un talmeş-balmeş asurzitor, în timp ce vocea rece şi impasibilă repeta, repeta într-una aceleaşi cuvinte.

— Nu ne aud spuse Donovan cu respiraţia tăiată. Nu există transmiţător, ci doar receptor. Ochii săi rămăseseră pironiţi pe o pată găsită din întâmplare pe un perete.

Cu încetul vocea venită dinafară scăzu şi se pierdu. Când se auzi ca o şoaptă mai strigară o dată şi strigară din nou până când nu se mai auzi deloc.

Cam la un sfert de oră după aceea, Powell, stors de vlagă rosti:

— Hai să mai cercetăm o dată nava. Pe undeva trebuie să găsim ceva de mâncare. Nu părea animat de speranţe, ci mai degrabă resemnat.

În coridor se despărţiră, unul o luă la dreapta iar celălalt la stânga. Fiecare îl putea urmări pe celălalt după zgomotul paşilor; se întâlniră întâmplător, se priviră, apoi îşi urmară calea.

Cercetările lui Powell luară brusc sfârşit. În aceeaşi clipă auzi vocea lui Donovan răsunând voioasă:

— Ei, Greg urlă acesta ştii că nava are instalaţie de apă. Cum de n-am descoperit-o până acum?

De-abia cinci minute mai târziu îl găsi pe Powell şi-i spuse:

— Totuşi nu sunt duşuri… Dar se opri la jumătatea frazei. Mâncare murmură el fericit.

Peretele era dat în lături şi spaţiul din interiorul său era împărţit prin două rafturi. Pe cel de sus erau îngrămădite o mulţime de cutii de conserve de diferite forme şi mărimi, fără etichete însă. Cutiile de conserve aflate pe raftul de jos erau toate la fel. Donovan simţi în dreptul gleznelor un curent rece, ceea ce-l făcu să-şi dea seama că exista o instalaţie frigorifică.

— Cum… Cum…

— Mai-nainte nu le-am văzut explică laconic Powell dar cum am intrat pe uşă, secţiunea asta a peretelui s-a dat în lături.

Începuse să mănânce. Conserva era din cele care se încălzeau automat, iar în interior cutia era prevăzută cu o lingură. Aburi fierbinţi, mirosind a fasole fiartă, umpleau încăperea.

— Ia o cutie, Mike!

Donovan ezită:

— Care-i meniul?

— De unde vrei să ştiu! Te pomeneşti că eşti mofturos?

— Nu-s, dar totdeauna, pe toate navele am avut parte de fasole. Aş prefera orice altceva.

Rămase cu mâna întinsă o clipă nehotărât, apoi în cele din urmă alese o cutie eliptică, strălucitoare şi turtită, care după formă te făcea să bănuieşti că înăuntru conţinea somon sau o altă bunătate rafinată asemănătoare. O deschise apăsând uşor cu degetul.

— Fasole! Urlă Donovan, şi porni să caute altă cutie.

Powell îl prinse din urmă de cureaua pantalonilor.

— Mai bine mănânc-o, băiete. Provizia de alimente e limitată şi cine ştie pentru cât amar de vreme trebuie să ne ajungă.

Donovan reveni bodogănind:
— Asta-i tot ce avem? Fasole?
— Se prea poate.
— Da' pe raftul de jos, ce-i?
— Lapte.
— Doar lapte? Strigă Donovan ofensat.
— Aşa se pare.
Prânzul compus din fasole şi lapte se desfăşură în tăcere; când plecară peretele reveni la loc întregind din nou suprafaţa metalică. Powell oftă:
— Totu-i automat. Totul, totul. În viaţa mea nu m-am simţit mai neputincios. Unde-i instalaţia de apă de care vorbeai?
— Chiar aici. Nici asta n-am văzut-o când am trecut prima oară.
Cincisprezece minute mai târziu se aflau în camera cu fereastră, privindu-se unul pe altul, instalaţi în cele două scaune.
Powell îşi aruncă ochii asupra manometrului, pe care scria în continuare „Parsecs”, cifrele se terminau tot cu 1 000 000, iar acul rămăsese fixat tot la zero.
*
În birourile conducerii firmei „Roboţii americani”, Alfred Lanning spuse obosit:
— Nu răspund. I-am căutat pe toate lungimile de undă, publice şi private, codificate, directe, chiar şi pe noile unde supersonice recent descoperite. Creierul tot nu vrea să spună nimic? Întrebarea era la adresa doctorului Calvin.
— Nu îi place să vorbească despre acest subiect răspunse ea cu emfază. Spune că ei ne aud… Şi când insist, devine… Cum să spun? Se indispune. Şi nu e bine. Cine a mai auzit ca un robot să fie indispus?
— Poate ne spui care este părerea ta, Susan spuse Bogert.
— Iată ce cred. Recunoaşte că el singur conduce nava. Este cât se poate de optimist în privinţa securităţii celor doi, dar nu vrea să dea detalii. Iar eu nu îndrăznesc să insist. Cauza tulburării pare să fie în legătură cu saltul interstelar. Când am adus vorba despre asta, Creierul pur şi simplu mi-a râs în faţă. A mai avut şi alte reacţii nu tocmai normale, aceasta însă se aseamănă cel mai mult cu o reacţie anormală. Îi privi pe ceilalţi, apoi continuă: Mă refer la isterie. Am schimbat imediat subiectul

discuţiei şi sper să nu-i fi pricinuit nici o defecţiune, însă am găsit un punct de plecare. Ştiu ce e de făcut când e vorba de isterie. Daţi-mi douăsprezece ore! Dacă îl pot readuce la normal, nava se va reîntoarce.

Bogert intră în panică:

— Saltul interstelar!

— Ce s-a-ntâmplat? Întrebară speriaţi Calvin şi Lanning în acelaşi timp.

— Rezultatele calculelor pentru motorul hiperatomic, pe care mi le-a dat Creierul! Ascultaţi!… Mi-am adus aminte de ceva.

Şi plecă grăbit.

Lanning îl urmări cu privirea. Apoi către Calvin:

— Du-te, Susan, şi încearcă să obţii un rezultat.

*

Două ore mai târziu, Bogert perora cu însufleţire:

— Îţi spun eu, Lanning, asta e. Saltul interstelar nu se face instantaneu, de vreme ce viteza luminii nu este infinită. Viaţa nu rezistă… Materia şi energia nu pot exista ca atare în timpul trecerii de la o constelaţie la alta. Nu-mi dau seama ce se poate întâmpla, dar aşa stau lucrurile. Iată dilema care a distrus robotul firmei „Consolidated”.

*

Donovan se simţea tot atât de speriat pe cât arăta.

— Au trecut doar cinci zile?

— Doar cinci zile. Sunt sigur.

Donovan privi nenorocit în jurul său. Prin fereastră, stelele i se păreau familiare, dar nespus de indiferente. Pereţii, reci la pipăit; lumina, care se aprinsese din nou, mult prea strălucitoare; acul manometrului se încăpăţâna să rămână la zero; şi Donovan nu putea scăpa de gustul conservelor de fasole.

Spuse îmbufnat:

— Aş face o baie.

Powell îi aruncă o privire şi-i răspunse:

— Şi eu. Nu trebuie să-ţi faci complexe, căci în afară de cazul în care vrei să te îmbăiezi în lapte şi să rabzi de sete…

— Mă tem că oricum de sete tot o să răbdăm. Greg, unde crezi că se va isprăvi călătoria noastră hiperatomică?

— Poate-mi spui tu. Poate vom continua să zburăm. Sau poate vom ajunge undeva. Sau, cel puţin, praful care va rămâne de pe urma scheletelor noastre oare nu moartea noastră este cauza primordială a dereglării Creierului?

Donovan rosti următoarele cu spatele către Powell:

— Greg, m-am gândit bine. Am o stare destul de proastă. Aici n-ai mare lucru de făcut măsori podelele în lung şi-n lat şi vorbeşti cu tine însuţi. Cunoşti tu poveştile despre indivizii care au înnebunit în Cosmos. Îşi pierd minţile cu mult înainte de a muri de foame. Nu ştiu, Greg, dar, de când s-a reaprins lumina, am o stare foarte ciudată.

Urmă o tăcere după care vocea lui Powell de-abia se auzi.

— Şi eu la fel. Ce simţi?

Faţa roşcovanului se întoarse spre el:

— Am o senzaţie ciudată pe dinăuntru. Parcă-mi zvâcneşte totul, toate sunt încordate. Îmi vine greu să respir, nu pot sta locului.

— Îhî. Simţi ca un fel de vibraţii?

— Adică cum?

— Aşează-te o clipă şi ascultă. Nu se aud, dar se simt; e ca şi când ceva ar zvâcni undeva şi o dată cu aceasta zvâcneşte întreaga navă, cu noi cu tot. Ascultă…

— Da… Da… Ce poate fi, Greg? Noi să fim oare?

— S-ar putea… Powell îşi mângâie mustaţa sau probabil motoarele navei. Poate se pregătesc.

— Pentru ce?

— Pentru saltul interstelar. Se apropie şi dracu mai ştie cum va fi.

Donovan rămase pe gânduri. Apoi spuse revoltat:

— Dacă trebuie, trebuie. Dar aş vrea să putem face ceva. Mi se pare umilitor să fim obligaţi să aşteptăm cu braţele încrucişate.

Cam la vreo oră după acest dialog, Powell îşi privi mâna care se odihnea pe braţul de metal al scaunului şi spuse cu un calm de gheaţă:

— Pune mâna pe perete, Mike.

Mike execută ordinul şi declară:

— Îl simt cum vibrează, Greg.

Până şi stelele dădeau impresia că tremură. Părea că o maşină uriaşă îşi aduna toţi caii-putere, genera şi acumula

energie cât mai multă, pregătindu-se pentru un salt imens, duduind din străfunduri.

Totul se petrecea cu iuţeala şi cu durerea unui junghi. Powell împietri şi fu pe jumătate aruncat din scaun. Îl zări pe Donovan, apoi nu mai văzu nimic, în timp ce în urechi ţipătul slab al acestuia dăinui o clipă, apoi se stinse. Simţi ceva chircindu-se înăuntrul său şi încercă să dea în lături cearşaful de gheaţă care-l înfăşură.

Ceva se sparse şi se învârti într-o strălucire fulguită de lumină şi durere. Cădea,… şi se învârtea… şi cădea, cu capul înainte… într-o mare tăcere.

Murise!

Intrase într-o lume fără de mişcare şi fără de simţire. O lume în care îşi păstrase o conştiinţă nesimţitoare, învăluită în ceaţă, conştiinţa întunericului, a tăcerii şi a unei lupte informe.

Şi, mai ales, conştiinţa eternităţii.

Eul său devenise un firicel de aţă albă, îngheţat şi speriat. Apoi cuvintele ajunseră până la el, onctuoase şi sonore, tunând ca o spumă de sunete:

— În timpul din urmă, v-aţi simţit mai bine în coşciugul dumneavoastră? De ce nu încercaţi sicriele extensibile Morbid M. Cadaver? Sunt ştiinţific concepute spre a se modela după formele trupului dumneavoastră şi conţin vitamina B1. Folosiţi sicriele Cadaver sunt cele mai confortabile. Nu uitaţi -moartea durează o veşnicie!

Nu era chiar sunet, dar orice ar fi fost, dispăru ca un hârâit ce se îndepărtează.

Aţa albă care putea fi Powell se agită inutil în eonii lipsiţi de substanţă ai timpului din jurul lui, apoi se răsuci la strigătul sfâşietor al unor sute de milioane de stafii, al unor sute de milioane de voci de soprano care cântau crescendo o melodie:
„Voi fi fericit când vei muri, mă secătură, mă.
Voi fi fericit când vei muri, mă secătură, mă.
Voi fi fericit.”

Zgomotul violent crescu în spirală atingând, apoi depăşind zona supersunetelor pe care urechea nu le mai înregistra…

Aţa albă mai zvâcni o dată, apoi rămase întinsă şi nemişcată…

Vocile ce se auzeau erau obişnuite şi multe. Parcă vorbea o mulţime; o mulţime ca un vârtej ce trecea pe lângă el şi peste

el repede, tot înainte, şi în urma căreia rămâneau frânturi de vorbe.

— Ce ţi-au făcut, băiete! Arăţi de parc-ai fi bătut…

— Un foc năprasnic, bănuiesc, dar am auzit de unul…

— M-am îndreptat spre Paradis, dar bătrânul Sfânt Petru…

—.la ăsta am eu nişte pile. Am făcut multe afaceri cu el…

— Hai, Sam, vino pe aici…

— Ai un muştiuc? Belzebut spune că…

— Tot înainte, drăcuşorule? Am întâlnire cu Sa…

Şi peste întreaga hărmălaie dominând-o se auzea un răcnet ca de stentor:

— GRĂBIŢI-VĂ! GRĂBIŢI-VĂ! GRĂBIŢI-VĂ! Struniţi-vă oasele, nu ne faceţi să aşteptăm, mai sunt mulţi la coadă. Pregătiţi certificatele şi controlaţi dacă au parafa Sfântului Petru. Fiţi atenţi să nu greşiţi poarta care v-a fost indicată. E foc destul pentru toată lumea. Ei, tu, de acolo. TU ĂL DE JOS. STAI LA RÂND, ALTFEL…

Aţa albă în care se transformase Powell se retrase în faţa strigătului ce înainta, simţind împunsătura degetului întins spre ea. Totul sări în aer, iar în urma exploziei nu rămase decât un curcubeu de sunete, care se desfăcea în fragmente ce picurau pe un creier dureros.

Powell se afla din nou pe scaun. Tremura tot.

Ochii lui Donovan erau larg deschişi, lăsând să se vadă două bile albastre ieşite în afară.

— Greg murmură el cu un hohot ce semăna cu plânsul ai fost mort?

— Am… Am simţit că sunt mort.

Nu-şi mai recunoştea propria lui voce.

Se putea observa că pe Donovan îl deprimase eşecul încercării lui de a sta în picioare.

— Oare acum suntem vii? Sau mai continuă…?

— Simt… Simt că sunt viu aceeaşi voce răguşită. Powell întrebă cu prudenţă: Ai… ai auzit ceva când… Când erai mort?

Donovan stătu o clipă pe gânduri, apoi dădu încet din cap:

— Dar tu?

— Da. Ai auzit ceva despre coşciuge… Apoi nişte femei cântând… Şi coada de la intrare în iad? Ai auzit?

Donovan dădu iar din cap:

— Numai o singură voce.

— Tare?

— Nu. Încet. Dar aspră ca zgomotul pe care-l face pila când îţi pileşti unghiile. Era o predică. O predică despre focul iadului. Vorbea despre torturile care… Mă rog, ştii tu. Am auzit o dată în viaţă o predică asemănătoare.

Transpira.

*

Îşi dădură seama că prin fereastră pătrundea lumina solară. Era o lumină slabă, dar albă-albăstruie, iar îndepărtatul bob de mazăre strălucitor de la care venea nu era bătrânul Soare.

Powell arătă manometrul cu degetul. Acul se fixase, ţeapăn şi mândru, în dreptul liniuţei subţiri ca firul de păr deasupra căruia scria 300 000 parseci.

Powell spuse:

— Mike, dacă-i aşa, înseamnă că probabil am ieşit din Galaxie.

Donovan spuse:

— Formidabil! Greg! Atunci suntem primii oameni care au ieşit din sistemul solar.

— Da! Întocmai. Am evadat din sistemul solar, am evadat din Galaxie. Mike, această navă este răspunsul. Ea înseamnă libertate pentru întreaga omenire, libertatea de a cuprinde toate stelele care există, milioane şi miliarde de stele. Apoi căzu ca din nori revenind la realitate. Dar cum ne întoarcem, Mike?

Donovan zâmbi enigmatic:

— N-avea nici o grijă. Nava ne-a adus aici, tot nava ne va duce înapoi. Eu mai vreau fasole.

— Dar, Mike… Stai puţin, Mike. Dacă la întoarcere se întâmplă ca la venire…

Donovan se opri înainte de a se fi ridicat în picioare şi se aşeză din nou greoi pe scaun.

Powell continuă:

— Va trebui să… Să murim iarăşi, Mike.

— Ce să faci! Oftă Donovan. Dacă trebuie, trebuie. Cel puţin ştim că nu durează o veşnicie… Nu tocmai o veşnicie.

*

Susan Calvin începuse să vorbească rar. De şase ore, încet şi cu răbdare, încercase în fel şi chip să scoată ceva de la

Creier. În zadar. Era obosită de repetiţii, obosită de ocolişuri, obosită de toate.

— Ascultă, Creiere, mai vreau să-mi spui ceva. Fă un efort şi răspunde-mi cât se poate de simplu. Ştii exact cum se va executa saltul interstelar? Vreau să spun, o să-i trimită foarte departe?

— Atât de departe până unde vor voi, Miss Susan.

— Şi ce vor vedea de partea cealaltă?

— Stele şi chestii de astea. Ce altceva să vadă?

Susan lăsă să-i scape întrebarea:

— Deci vor fi vii?

— Se-nţelege!

— Nu vor păţi nimic în timpul saltului interstelar?

Văzând că robotul tace, dr. Calvin îngheţă. Asta era! Pusese degetul pe rană.

— Creiere îl rugă ea pierită Creiere, mă auzi?

Răspunsul se auzi încetişor, tremurat. Creierul spuse:

— Trebuie să răspund? La întrebarea în legătură cu saltul?

— Dacă nu vrei, nu trebuie. Dar m-ar interesa, însă numai în cazul în care vrei să răspunzi.

Susan Calvin încerca să pară veselă.

— Oooo! Strici totul.

Psihologul sări deodată în picioare, cu faţa iluminată.

— Doamne! Murmură ea, Doamne!

Şi dintr-o dată, tensiunea în care trăise ceas de ceas, zile în şir dispăru. De-abia mai târziu îi spuse lui Lanning:

— Te asigur că totul merge bine. Nu, acum lăsaţi-mă în pace. Nava se va întoarce şi va aduce oamenii întregi şi nevătămaţi, iar eu vreau să mă odihnesc. Trebuie să mă odihnesc. Acum plecaţi.

*

Nava se întoarse pe Pământ fără nici un zgomot, la fel cum plecase. Ateriză în exact acelaşi loc şi uşa se deschise. Cei doi oameni care ieşiră din navă păşiră cu atenţie, scărpinându-şi bărbile nerase de atâta vreme.

Apoi, cel cu părul roşu îngenunchie fără grabă, cucernic şi sărută zgomotos cimentul terenului de aterizare.

Dădură în lături mulţimea ce se adunase în jurul lor şi făcură cu capul un semn de negaţie către sanitarii care tocmai coborau din ambulanţă, grăbindu-se să le aducă o targă.

Gregory Powell întrebă:
— Unde se găseşte cel mai apropiat duş?
Fură conduşi de îndată într-acolo.
Apoi se adunară cu toţii în jurul unei mese. Fu convocată o şedinţă plenară, la care participară toate minţile luminate ale firmei „Roboţii americani”.
*
Powell şi Donovan îşi povestiră colorat şi pe îndelete uluitoarea lor poveste.
După ce terminară, urmă o tăcere pe care o întrerupse Susan Calvin. În cele câteva zile care trecuseră îşi recăpătase calmul ei rece şi oarecum acid totuşi se simţea că e puţin încurcată.
— La drept vorbind spuse totul s-a întâmplat din vina mea. Când am expus problema Creierului sper că vă amintiţi cu toţii am insistat mult ca să i se imprime cât mai bine comanda de a respinge oricare dată care ar putea da naştere unei dileme. Cu această intenţie i-am spus ceva care suna cam astfel: Nu te nelinişti dacă vreun calcul implică moartea unui om. În cazul de faţă nu contează. Dă foaia înapoi şi uită.
— Hm spuse Lanning. Ce s-a întâmplat mai departe?
— Ceea ce era de aşteptat. Când Creierul a ajuns la calcularea ecuaţiei lungimii intervalului minim al saltului interstelar, şi-a dat seama că rezultatul implica moartea. La acest calcul a sărit în aer robotul de la „Consolidated”. Eu însă diminuasem importanţa morţii, fără însă s-o anihilez, căci legea 1 nu poate fi încălcată, aşa încât Creierul a mai analizat o dată ecuaţia şi a putut constata că, după efectuarea saltului, oamenii vor reînvia, întocmai cum materia din care e făcută nava şi energia care o pune în mişcare vor reveni la starea de mai înainte. Cu alte cuvinte, aşa zisa „moarte” va fi doar un fenomen trecător. Ai înţeles?
Privi în jur. Toţi cei de faţă ascultau. Continuă:
— Această constatare îl făcu să primească problema. Nu însă fără să scârţâie. Totuşi, deşi era vorba de o moarte trecătoare şi în ciuda faptului că diminuasem importanţa ei, Creierul s-a resimţit şi s-a dezechilibrat uşor. I-a crescut simţul umorului ştiţi, umorul este o evadare, o metodă de evadare parţială din realitate.
Powell şi Donovan săriră în picioare.

— Ce? Urlă Powell.

Donovan se exprimă mult mai violent decât el.

— Întocmai spuse Susan Calvin. A avut grijă de voi, v-a ţinut în afara pericolului, dar în loc să vă pună o cârmă la îndemână, Creierul, plin de umor, a condus el însuşi de la distanţă. Ne-aţi auzit prin radio, dar n-aţi putut răspunde. Alimente aţi avut din plin, dar numai fasole şi lapte. Apoi aţi murit şi, ca să spunem aşa, v-aţi renăscut, dar a făcut în aşa fel, încât perioada cât a durat moartea a fost… Aa… Interesantă. Tare aş vrea să ştiu cum a procedat. Creierul şi-a permis luxul unor glume, dar n-a vrut să vă facă rău.

— N-a vrut să ne facă nici un rău! Repetă uluit Donovan. Ah, dacă nemernicul ăsta ar avea cel puţin un gât să i-l sucesc!

Lanning îl potoli cu un gest al mâinii:

— Bine, bine. Dar ce-a fost, chiar dacă n-a fost vesel, a trecut. Ce facem acum?

Bogert spuse calm:

— Bineînţeles că nouă ne revine sarcina de a perfecţiona nava interstelară. Trebuie să existe o posibilitate de a crea condiţii mai bune în timpul saltului. Şi dacă există, noi suntem singura firmă care are un superrobot, la gradul maxim de perfecţionare, aşa încât numai noi o vom descoperi. Şi atunci „Robotii americani” vor săvârşi călătorii interstelare, iar umanitatea va putea stăpâni împărăţia galaxiilor.

— Dar cum rămâne cu „Consolidated”? Întrebă Lanning.

— Aş vrea să vă fac o sugestie întrerupse brusc Donovan. Ăştia au vrut să întindă o cursă „Roboţilor americani”. Noroc că lucrurile n-au ieşit atât de rău cum ar fi vrut dumnealor, şi totul s-a sfârşit cu bine, dar intenţiile lor n-au fost prea curate. Greg şi cu mine ne-am dat seama pe pielea noastră. Doresc un răspuns.

— Ei bine, să le dăm răspunsul. Le trimitem nava şi „Roboţii americani” vor încasa două sute de mii de dolari, plus costul materialelor. Dar să mai lăsăm Creierul să se distreze puţin, înainte de a-l repara, până când verifică cei de la „Consolidated” nava.

Lanning spuse cu gravitate:

— Mie mi se pare soluţia justă şi echitabilă.

La care Bogert adăugă cu gândul în altă parte:

— Şi în conformitate cu prevederile contractului.

SFÂRŞIT